

Spis treści

Wstęp	11
Kalendarium wydarzeń w starożytności na Bliskim Wschodzie	21

Andrzej Ćwiek
RELIGIA EGIPITU

1. Wprowadzenie	27
1.1. Charakter cywilizacji starożytnego Egiptu	27
1.2. Geografia i warunki naturalne	29
1.3. Historia	33
1.4. Język i pismo	34
1.5. Architektura i sztuka	37
2. Religia w kulturze starożytnego Egiptu	40
3. Religia w historii starożytnego Egiptu	44
4. Pojęcie i formy bóstwa	60
5. Kosmogonia	65
5.1. Heliopolis	66
5.2. Hermopolis	68
5.3. Memfis	71
5.4. Teby	73
5.5. Podsumowanie	74
6. Kosmologia	75
6.1. Struktura świata	75
6.2. Ra	76
6.3. Maat	80
7. Ideologia władzy królewskiej	83
8. Antropologia i eschatologia	95
Literatura	102

Arkadiusz Sołtysiak
RELIGIE MEZOPOTAMII

1. Wprowadzenie	111
2. Historia badań	115
3. Cywilizacja mezopotamska	119
4. Pradzieje	121
5. Religie Sumerów i Akadów: III tysiąclecie p.n.e.	123
6. Religie Amorytów i Kasytów: II tysiąclecie p.n.e.	141
7. Religie Babilonii i Asyrii: I tysiąclecie p.n.e.	158
8. Okres schyłkowy	167
9. Wokół Mezopotamii	170
Literatura	172

Piotr Taracha
RELIGIE ANATOLII HETYCKIEJ

1. Wprowadzenie	177
2. Okres kolonii asyryjskich	180
2.1. Bóstwa czczone w Kanesz w świetle tabliczek kappadockich	181
2.2. Ikonografia bóstw kappadockich	184
3. Czasy państwa hetyckiego	185
3.1. Okres starohetycki	186
3.1.1. Panteon stolicy i państwa	188
3.1.2. Wierzenia lokalne	196
3.1.3. Kult	202
3.1.4. Magia i narodziny mitów	212
3.2. Okres imperium hetyckiego	217
3.2.1. Panteon państwowy	220
3.2.2. Panteon dynastyczny	225
3.2.3. Panteony lokalne w Anatolii środkowej i północnej	226
3.2.4. Wierzenia luwijskie	232
3.2.5. Bogowie Hurytów anatolijskich	240
3.2.6. Kult	245
3.2.7. Magia i mitologia	252
Literatura	257

Andrzej Mrozek
RELIGIE PALESTYNY, SYRII I ARABII

1. Wprowadzenie	261
2. Wierzenia religijne od końca paleolitu do III tysiąclecia p.n.e.	263
3. Religie II tysiąclecia p.n.e.	271
3.1. Wierzenia Amorytów	271
3.2. Religia kananejska	275
3.3. Religia Ugarytu	281
3.4. Religia Hurytów	287
4. Religie I tysiąclecia p.n.e.	289
4.1. Religia Fenicjan	289
4.2. Religia Aramejczyków	294
4.3. Religia Filistynów	300
4.4. Religie Edomu, Moabu i Ammanu	302
4.5. Religie staroarabskie	304
4.6. Religia Nabatejczyków	310
Literatura	312

Krzysztof Jakubiak
RELIGIA IRANU

1. Wprowadzenie	313
2. U zarania dziejów religii Irańczyków	314
3. Reforma Zaratusztry oraz jej konsekwencje	319
4. Religia w dobie panowania dynastii Achemenidów	326
5. Religia mazdajska w czasach kryzysu	334
6. Sytuacja religii mazdajskiej w okresie późnej starożytności	340
Literatura	354

Krzysztof Pilarczyk
RELIGIA IZRAELA

1. Wprowadzenie	357
2. Charakterystyka konstytutywnych źródeł judaizmu	360
1.1. Biblia judaizmu	360

1.2. Talmud	373
3. Okres formacyjny religii starożytnego Izraela	377
3.1. Religia patriarchów	377
3.2. Religia okresu wyjścia i zasiedlenia Kanaanu	381
3.3. Religia państw dwunastu pokoleń	390
4. Okres kształtowania się judaizmu	407
5. Polaryzacja judaizmu od IV wieku p.n.e. do I wieku n.e.	412
6. Kryzys religijny związany ze zniszczeniem świątyni jerozolimskiej i rabinizacja judaizmu (70 n.e.-V w. n.e.)	423
Literatura	441

Arkadiusz Baron, Henryk Pietras
CHRZEŚCIJAŃSTWO

1. Początki chrześcijaństwa	447
1.1. Czasy Jezusa	447
1.2. Czasy pierwszych uczniów i rozwój wspólnot poapostolskich	449
1.3. Struktura i rozwój pierwotnego chrześcijaństwa oraz jego <i>novum</i> w podejściu do religii	451
1.4. Relacja chrześcijaństwa do świata i religii	455
1.5. Znaki tożsamości chrześcijańskiej Kościoła pierwotnego	457
1.6. Jeden Bóg i Chrystus, ale różnie pojmowany, czyli problemy teologiczne pierwszych chrześcijan	463
2. Ekspansja chrześcijaństwa na Bliskim Wschodzie i jego zróżnicowanie liturgiczne	465
2.1. Wprowadzenie	465
2.2. Iliria i Konstantynopol w Tracji	466
2.3. Azja Mniejsza i Pont	468
2.4. Syro-Palestyna	469
2.5. Arabia, Armenia, Persja	472
2.6. Egipt	474
3. Życie i problemy Kościołów na Bliskim Wschodzie do czasów konstantyńskich	476
3.1. Prześladowania i męczennicy	476
3.2. Początki monastycyzmu	478
3.3. Główne problemy wewnętrzne Kościołów na Bliskim Wschodzie	481
4. Przełom konstantyński	485
4.1. Legalizacja chrześcijaństwa na początku IV wieku	485
4.2. Polityczne konsekwencje przełomu	486

4.3. Społeczne konsekwencje przełomu	487
4.4. Religijne konsekwencje przełomu	490
5. Początki i rozwój teologii	492
5.1. Teologia judeochrześcijańska	492
5.2. Szkoła aleksandryjska	494
5.3. Ojcowie Kapadoccy – od teologii do antropologii, od egzegezy do mistyki	497
5.4. Szkoła antiocheńska	499
6. Wielkie spory teologiczne od IV do VI wieku	504
6.1. Rozwój kontrowersji ariańskiej po 325 roku	504
6.2. Spory orygenesowskie do Soboru w Konstantynopolu w 553 roku	508
6.3. Kryzys nestoriański	511
6.4. Chrystologia pomiędzy dyofizytyzmem i monofizytyzmem	513
7. Kościoły monofizyckie na Wschodzie	515
Literatura	517

Wincenty Myszor

GNOSTYCYZM, MANICHEIZM I MANDAIZM

1. Gnostycyzm	523
1.1. Istota gnostycyzmu	524
1.2. Geneza gnostycyzmu	524
1.3. Źródła do poznania gnostycyzmu	526
1.4. Podstawy religijnego światopoglądu starożytnych gnostyków	533
1.5. Gnostycyzm fazy wielkich systemów	536
1.5.1. Walentyn i walentynianie	537
1.5.2. Barbelognostycy	541
1.6. Gnostycka etyka	544
1.7. Życie społeczne i kultowe	546
2. Manicheizm	549
2.1. Źródła dla poznania starożytnego manicheizmu	550
2.2. System religijny	552
2.3. Etyka	553
2.4. Organizacja gmin i liturgia	554
3. Mandaizm	556
3.1. Źródła mandajskie	557
3.2. Mandajska doktryna i mitologia	557
3.3. Organizacja i kult religijny u mandajczyków	558
Literatura	560
BIOGRAMY AUTORÓW I REDAKTORÓW	565